

DOI: <https://doi.org/10.18524/2312–6809.2019.28.165849>

УДК 821.161.2–311.6:72.012.8.033

ІНОНАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕР'ЕРИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ В ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНСЬКИХ РОМАНІСТІВ

Олена Мізінкіна, канд. філол. наук, доцент

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

ORCID ID 0000–0001–5732–5138

mizinkina-o@ukr.net

Проблему інтер'єру в літературі розглянуто на матеріалах української історичної романістики. Оскільки в таких текстах відтворено чимало фактів історії, то звернуто увагу і на наявність «чужих», інонаціональних описів внутрішнього простору будівель епохи середніх віків. Шляхом порівняння художньої інтерпретації оздоблення приміщень, з використанням свідчень дослідників, доведено значну міру реалістичності їх змалювання. Відстежено прийоми появи інтер'єрів у художньому світі твору; встановлено їх типи та функції.

Ключові слова: інтер'єр, роман, внутрішній простір, герой, «чужий», інонаціональний, культура.

Варто відзначити, що, незважаючи на значну часову віддаленість, українська романістика про середні віки позначена великою мірою достовірності. Саме фактажем, відтворенням історичних подій зумовлена поява й інонаціональних інтер'єрів у романах. Так, завдяки відтворенню татаро-монгольської навали орд Батия (1239–1242) на Русь у сюжетах з'являються описи внутрішнього простору східних жителів. Завдячуючи стосункам руських князів із західними сусідами — специфічні інтер'єри будівель західноєвропейської культури і т. д.

Літературознавча проблема інтер'єру, як було узагальнено в одному з останніх досліджень [1, 25–30], розглядається у двох напрямках. Перший — як середовище і місце проживання героїв (Н. Колбіна, Е. Малек, Н. Пахсарьян, Е. Фесенко та ін.), у другому — вивчення шляхів і способів його зображення у певного письменника в контексті ідейно-художніх пошуків і своєрідності стилю (Р. Голод, В. Гуленко, Н. Городнюк, Е. Костюк та ін.).

Академічні довідкові видання пропонують розуміти інтер'єр як опис «умеблювання і внутрішнього оздоблення певного приміщення, яке характеризує добу, етнічну культуру, соціальний статус та смаки персонажів» [9, 427]. Саме такі зображення внутрішніх просторів

будівель стануть **предметом** нашої розвідки. Для досягнення мети та враховуючи особливості історичного періоду, що постає у романістиці, потрібно відстежити ситуації, в яких зринають відтворені письменниками інтер'єри; їх функціональне навантаження у художньому світі; встановити певну типологію такого позафабульного елемента.

Оскільки об'єктом у нашій роботі виступають історичні романи, то потрібно взяти до уваги, що письменники у відтворенні історичної панорами почасти виходять за державні кордони. Спираючись на ці міркування, доречно розрізнити національні інтер'єри та ті («чужі»), які постають у межах різних країн, іншого культурного середовища.

Як і «збірний образ іноземця в літературі має «сліди» історичної епохи, міжнародної ситуації» [2, 370], так і в інтер'єрах відбиваються набутки інших національностей, прояви їх мистецтва певного періоду, що в сукупності формує образи «чужого». Розрізняючи етапи високого середньовіччя (XII–XIII ст.), перехід від середніх віків до нового часу (XVI–XVIII ст.) і сучасні уявлення про способи проведення меж між «своїм» та «іншим», Оксана Довгополова наголошує на загрозованих тенденціях вимог «виключно позитивних описів Чужого у мультикультуралістичній парадигмі. Бажання відмовитися від будь-якого варіанту централізму і сприйняти Чуже в його чужості може виявитися формою самоідентифікації, яка втрачає в самоідентифікуючому пафосі саму можливість зустрічі з Чужим, що за самовизначенням не може бути безконфліктною» [4, 263] (переклад мій. — *О. М.*).

В українській історичній романістиці представлено різні моделі зустрічей з образами «чужого», представленими, зокрема інтерєрами. Замальовки більшості внутрішніх просторів приміщень зринають під час подорожі героїв до інших країн. Так, у романі «Отрута для княгині» Раїса Іванченко достовірно відтворює прибуття княгині Ольги у 957 році до Константинополя, де вона потрапляє на прийом до тодішнього імператора. Дослідники свідчать, що цю церемонію детально описав сам Константин VII Багрянородний. Як пише Вілен Горський, «прийм відбувався у великій тронній залі. Вона мала назву Магнавської і призначалася для офіційних авдієнцій «знаменитим і великим людям за гегемонією». Збудована ще за часів імператора Костянтина Великого, котрий установив християнство як державну релігію, ця зала кого хочеш могла вразити пишними мозаїками, витонченою мармуровою оздобою, численними золотими прикрасами.

Немало було тут і хитромудрих механізмів, створених єдино для того, аби приголомшити свіжу людину, дати їй відчуття власну мізерність перед величчю імператора РOMEIВ. У самій глибині зали на спеціальним узвишші з зеленого мармуру височів так званий трон Соломона. На цьому троні, зробленому із золота й оздобленому коштовним камінням, сидів імператор. Церемонімейстер, котрий під звуки органної музики завів Ольгу до зали, зупинив її перед узвишшям. За цього врочистого моменту зустрічі трон з імператором несподівано почав підніматися вгору, сховані механізми піднесли його аж до склепіння високої зали. Одночасово й позолочені леви, поставлені перед троном, зарухалися, зіп'ялися на задні лапи, заревли й почали люто бити себе хвостами. На різні голоси заспівали золоті пташки, що сиділи, тріпочучи крильцями, мов живі, на визолоченому дереві. Але й ці дива Ольга сприймала незворушно. Адже про «хитрощі Царграда» було відомо на Русі з переказів мандрівників і для Ольги те не було новиною. Хоча, звісно, княгиня не могла не оцінити належно пишності оздоби Магнавської зали та інших чудових приміщень палацу — Анадендрарію (внутрішнього саду), Трикліну Кандидатів (зали з камілавкієм — спорудою у вигляді святочної царської корони), залів Онопод та Августія» [3, 42].

Цікаво порівняти найкращу залу палацу імператора з описом, який малює письменниця. *«Золото... Золото... Скрізь було стільки золота, що від його блиску в очах мерехтіли блискітки й ніби сипалися, як золотий дзвінкий дощ, на землю, на голови й одяг людей, котрі товпилися під золотим склепінням цієї велетенської золотої зали. Ба, здавалося, що ніби й люди в цьому золотому блиску втрачали рухливість й ставали тремкими золотосяйними стовпами або розчинялись у золотому тумані. Та лише на мить запаморочилась у княгині голова. Другої миті вона, тріпнувши дзвінками срібними підвісками скіфської цариці, що спадали з її високого начільника, стрепенулась і ніби відігнала від себе золоту полуду. Ніякого дива тут нема — ромейський кесар он сидить в кінці зали на золотому стільці у золотій короні, сидить на стільці, який тут називають трон, й лукаво стежить за нею»* [7, 398]. Можемо констатувати, що у художній інтерпретації інтер'єр постає через сприйняття його головною героїнею. Малюючи образ «чужого» середовища, романістка вдається до показу пишноти оздоблення та внутрішнього стану княгині. Її аналіз оточуваного передається зосередженням на дорогоцінному металі, який згадується в кожному реченні.

Таким же психологізованим постає інтер'єр іншої зали палацу: *«З тронної зали логофет повів русів до зали Юстиніана, а потім до зали Кентурія. Високе склепіння зали з осяйними мозаїчними зображеннями християнських святих підпирало шістнадцять колон. Між тими колонами глухли лункі кроки руських послів, ніби їх ковтала глибока тиша і прохолода. Тут спадала напруга від золотосяйної тронної зали, від світла світильників і блиску високих й зачаєних слів. Тут було легше дихати. Посиділи, відійшли від втоми. І вже знову їх ведуть до іншої зали. Там за обіднім столом уже сидів сам Костянтин»* [7, 402]. Йде мова про прийом, на який запросила вже імператриця. «Цей прийом був влаштований у залі Юстиніана. По тому відбувся врочистий бенкет, а насамкінець — десерт ув Аристірії. То була затишна зала, знов-таки з мармуром та мозаїками, де Ольгу вшанували найвищою честью — сидіти за золотим столом з імператором та його родиною» [3, 42], — зазначає В. Горський. Отже, письменниця дотримується основних деталей інтер'єрів зал, акцентуючи увагу на їх великих параметрах та розкошах.

Інонаціональні інтер'єри допомагають розвиватися сюжету і в романі про XIII століття, де персонаж потрапляє до залів ватиканських палаців. *«Дивні думки мережаться в голові Кирила, доки він споглядає величні, врочисто пишні зали ватиканських палаців, куди папи стягували звідусюд ліпні творіння людських рук і мислі. Немовби із Олімпу стародавньої Еллади водворилася тут велична мармурова голова Зевса Отриколійського... Небаченої краси тіла людські групи Лаокоона... Аполлона Бельведерського... Геркулеса... Не бояться папи, бач, і гріха, грецьких язичних ідолів у своїх палацах тримають! В Єгипетському залі зібрані перські килими, золоті діадеми, корони, пекторалі, навушниці, напалки... В Християнському залі — речі перших християн і християнських громад; стародавні монети усіх імперій і держав, яких тільки пам'ятало людство. В інших залах ватиканських палаців, куди нікого не пускають, заховані тисячі стародавніх мудрих книг, папірусів, написів на череп'яних і гранітних плитах... з усіх земель, з усіх країв, де тільки побували коли місіонери»* [6, с. 360]. Пізніше у романі руський митрополит Кирило приходить на прийом до господаря Ватикану — папи Інокентія. *«Інокентій чекав гостей у Лapidарському залі Ватиканського палацу. Високе біле склепіння стель, наче у святійшому храмі, озивалось угорі якоюсь живою луною — там дивно гурчали вкрадливі кроки і чиесь пригасле дихання. Ніхто їх не стрічав. У безмовному залі порожньо. Лише*

десь під стелею шелестіло відлуння якогось руху. А навколо — мармурові й гранітні надгробні плити. На них — написи, написи, різними мовами, різними візерунками. І весь зал видавався сірим цвинтарем. Це був також музей надгробних плит, звезених звідусюди. <...> Удвох із Кирилом, ковзаючись по осяйних мармурових плитах, покрадьки йшли у глибину залу. Нікого ніде не було. Тільки брили. І статуї...» [6, 366]. Дослідники [13] на сьогодні твердять, що отці церкви у Ватикані віддавна збирали найкращі витвори мистецтва. Саме тому Раїса Іванченко і описує у романі незвичні інтер'єри Папських Апартаментів. Причому вони зображуються головним чином через їх бачення персонажами твору. Окрім традиційного опису внутрішньої обстановки зали, письменниця вдається до відтворення звукових відчуттів героя («гурчали вкрадливі кроки»; «чиєсь пригасле дихання»; «склепіння стель озивалось угорі якоюсь живою луною»; «під стелею шелестіло відлуння якогось руху»; «безмовний зал»). Тобто візуалізацію доповнюють інші (акустичні) образні форми передачі відчуттів героя, що сприяє глибшому осмисленню інтер'єрів.

Не менш вражаючими описано внутрішні простори королівського замку Бели IV. Приїхавши до угорського короля, королевич Левко (син руського князя Данила Галицького) дивується новій обстановці: «Просторі, з високими стелями хоромини тонули в промінні світла, що тьмаво пробивалося крізь шибки з тонкого пергамену і просмалених тканин. Лише в округлій залі, де приймали гостей і де стояли посередині важкі квадратні столи з горіхового дерева, шибки вузьких вікон були із скла, вгорі викладені кольоровими — червоними, зеленими, синіми, жовтими — трикутними скельцями. Припадаючи на ногу, Левко човгав по дерев'яній, квадратами викладеній підлозі, посипаній прив'яленою травою і квітами. Розглядав стіни, м'яко оббиті барвистими тканинами, важкі пукаті лари в стінах зі срібним і дерев'яним посудом, розвішані на стінах і покладені на лави дорогі килими. Втомившись, прилягав перепочити. Дивувався розмірам свого ліжка — шириною у п'ять аршинів. Дивувався пуховикам на ньому — коли б хотів, міг пірнути в них з головою. Не треба було б і ковдри тієї, хутром підбитої. А найбільше дивував балдахін над ліжком — на золочених стовпцях натягнута срібноткана, у великих квітах тканина. Одного не міг збагнути: чому в тій розкоші і ліпоти не було для людини спокою?» [6, 212]. Мова йде про резиденцію угорських королів у тодішньому місті Пешт на березі Дунаю. В уривку романістка майстерно передала не лише деталі умеблювання,

розміри інтер'єру, а й виділила вітражі. Саме цей вид середньовічного живопису яскраво представляє художній стиль готики.

Виразно готичними мотивами позначений і роман П. Загребельного «Євпраксія». За сюжетом головна героїня волею долі змушена перебувати у просторах замка Генріха фон Штаде, Кведлінбурзького абатства, Кельнського собора, Бамберзького замка, Госларського палацу, імператорського палацу у Вероні, Каноському палаці і т. д., штрихи інтер'єрів яких спостерігаються у творі.

Детально ж романіст змальовує обстановку вежі «п'яного кентавра» в палацовому комплексі, що був у Вероні. Саме сюди імператор ув'язнив Євпраксію: *«просторе, високе, аж до верха вежі, десь у мороці під стелею, мов летючі дияволи, ховаються кажани, коло стіни грубо складена з кам'яних валунів закіптюжена ніч, ложе, підставка для книг, дві скрині для одягу, кілька лавок, поставець для посуду»* [5, 219]. Розміри та умеблювання є типовими для таких споруд. Та окрім усього письменник в першу чергу наголошує на психологічному стані молодій жінки, бо *«все тут нагадує про неволю, а найбільше — сама імператриця, що днями непорушно сидить коло вікна, жадібно вхлинаючи поглядом доколишній світ»* [5, 219].

Зовсім по-іншому виглядають у творах апартamenti східних повелителів. Найпоширенішими у романах про XIII ст. є епізоди, пов'язані зі спілкуванням русичів із монгольськими завойовниками. У «Золотих стременах» Р. Іванченко інтер'єр ханської юрти спостерігає Данило Галицький, у «Завойовнику Європи» І. Корсака — князь Михайло Всеволодович, у «Горить свіча» В. Малика — воєвода Дмитро, у «Падінні давньої столиці» О. Лупія — полонянка і т. д. Прибувши до ставки монгольського хана і полководця Бату, руського князя Михайла Всеволодовича було покликано до його шатра. *«Той диковинно розмальований і розцяцькований намет, встигли оповісти йому, стоїть на стовпах, покритих пластинами, що прибиті до дерева золотими цвяхами, і зверху та всередині стіни обшиті найдорожчими в світі тканинами; посередині ж намета розмістився дерев'яний трон, обкладений листами срібними і позолоченими, ніжки трона з чистого срібла, а верх висипаний камінням дорожчим»* [8, 37]. Як видно з уривку роману, оздоблення та символ влади (трон) у внутрішньому просторі головнокомандувача татаро-монгольської орди покликані справити враження на іноземця. Невипадково Юрій Трусів вважає, що «людина як істота соціальна не тільки сприймає інтер'єр, але й розуміє, осмислює

його. Інтер'єр для неї не лише середовище проживання, але й знаки, які є необхідною умовою її спілкування з іншими людьми» [12] (переклад мій. — О. М.).

Спостерігається в романах й інонаціональні інтер'єри у просторі Київської Русі. Підкреслюючи наявність єврейської общини у Києві XIII ст., В. Малик змальовує виразно неслов'янську обстановку житлової кімнати: *«Світлиця, куди рабин завів Добриню та Іллю, була вся обвішана килимами. Посередині стояв стіл, попід стінами — лави, покриті барвистими ліжниками, та дві різьблені скрині, в кутку — високий столик на одній ніжці, куди рабин поклав талмуд і прикрив хустиною»* [10, 220]. Предмети речового оточення, декор, називання служителя культу в ролі дійової особи у творі — все покликано на відтворення єврейського середовища. Як свідчать дослідники (Галина Мішук та ін.), в інтер'єрах традиційного єврейського будинку віддавна насамперед проявлялись релігійно-етнічні впливи [11, 294].

Отже, письменники вдаються до відтворення інонаціональних інтер'єрів широкою панорамою епохи Середньовіччя. Почасти такі внутрішні простори постають з метою висвітлення історичних подій та виокремлення зв'язків русичів, що були спрямовані в різні країни, культурні простори.

Огляд романів, в яких постають інтер'єри, дає можливість спостерігати їх різноманітність, особливості. Змальовані романістами обриси таких приміщень можна впорядкувати, накреслити їх типологію:

1) за соціальним статусом персонажів — відтворено образи внутрішнього оздоблення палацу, замку, абатства;

2) за цільовим призначенням — світлиці, зали, храму, вежі, намету;

3) за динамікою відображених речей — статичні та динамічні;

4) за повнотою опису — масштабні та лаконічні;

5) за способом нарації — точка зору-оповідь автора, споглядання-враження персонажів;

6) за приналежністю до етнокультури — національні та інонаціональні.

Констатуємо, що зображення інтер'єрів у романах сприяє повнокровному відтворенню історичного колориту. Виступаючи знаками певної епохи чи середовища, побуту, вони виконують культурологічну функцію. Саме вона є одною з провідних для історичних творів.

Указуючи прямо чи опосередковано на відомі з історії події та постаті, називаючи богів язичницької та християнської віри, окреслю-

ючи просторові та часові рамки розгортання сюжету, застосовуючи застарілі назви, речові описи виконують в романістиці *хронотопічну функцію*.

Особливості змальованих деталей інтер'єрів служать додатковою *характеристикою персонажів*, оскільки різновиди описів помешкань доповнюють образи їх власників. Почасти умеблювання і внутрішнє наповнення подаються через сприйняття їх персонажами, що вказує на їх *психологічне* спрямування. Тобто зображення речової обстановки сприяє передачі психологічного стану героїв.

У розвитку сюжету інтер'єри вказують на середовище, в рамках якого розгортається чи буде розвиватися подія у романі. В композиційному плані такі описи почасті виконують *функцію затриманої експозиції*, експонуючи обставини персонажів, пояснюючи наміри оповідача.

Таким чином, описи внутрішніх просторів будівель, без перебільшень, збагачують художній світ твору, передають атмосферу відтвореного історичного періоду та заохочують до пізнання далекого минулого.

Розглянуті інонаціональні інтер'єри відзеркалюють літературознавчу (а також історичну, культурологічну, соціологічну, психологічну, політологічну) проблему «свого» — «чужого» — «інакшого» образу, яка в свою чергу представляє такий напрям компаративістики як імагологія. Зображені у романах відмінні від звичних внутрішні простори будівель сприяють виясненню етнічних образів, традиційних стереотипів, оскільки герої вдаються до порівняння «чужого» і «свого». Разом з тим перебування персонажів історичних романів у «чужих» просторах засвідчують міжкультурні діалоги наших предків. Отже, подальші дослідження інонаціональних інтер'єрів можна проводити у руслі імагологічної проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірюкова Д. Інтратекстові описи інтер'єру в англomовному художньому дискурсі (на матеріалі прозових творів XIX–XX ст.) : дис. ... канд. філол. наук, спеціальність 10.02.04 — германські мови. Запоріжжя, 2016. 255 с.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: підручник. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
3. Горський В. С. Святі Київської Русі. К.: Абрис, 1994. 176 с.

4. Довгополова О. А. Другое, Чужое, Отторгаемое как элементы социально-го пространства: монография. Одесса: СПД Фридман, 2007. 300 с.
5. Загребельний П. А. Євпраксія : роман. К.: Радянський письменник, 1975. 312 с.
6. Іванченко Р. П. Золоті стремена : роман. К.: Радянський письменник, 1984. 447 с.
7. Іванченко Р. П. Отрута для княгині: роман. К.: Спалах ЛТД, 1995. 464 с.
8. Корсак І. Завойовник Європи: роман. К.: Ярославів Вал, 2011. 160 с.
9. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
10. Малик В. Горить свіча : роман. К.: Український письменник, 1992. 431 с.
11. Мішук Г. А. Архітектурне планування єврейських діляниць. *XX століття — етнонаціональний вимір та проблеми Голокосту*: зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., Житомир, 22–23 жовтня 2010 р. / гол. ред. І. Я. Шупак. Дніпропетровськ: Ткума, 2011. С. 291–295.
12. Трусов Ю. В. К проблеме художественного образа в дизайне интерьера. *Вестник Адыгейского государственного университета*. Серия 2: Филология и искусствоведение. 2010. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-hudozhestvennogo-obraza-v-dizayne-interiera> (дата звернення: 01.03.2019).
13. Bruschini E. Masterpieces of the Vatican. Scala: Florence: Scala Group SPA, 2004. 160 p.

ИНОНАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЬЕРЫ ЭПОХИ СРЕДНЕВЕКОВЬЯ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ УКРАИНСКИХ РОМАНИСТОВ

Елена Мизинкина, канд. филол. наук, доцент

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова

Проблему интерьера в литературе рассмотрено на базе украинской исторической романистики. Поскольку в таких текстах воссоздано немало фактов истории, то обращено внимание и на наличие «чужих», инонациональных описаний внутренних пространств зданий эпохи средних веков. Путем сравнения художественной интерпретации убранства помещений, с учётом свидетельств исследователей, доказано большую степень реалистичности их изображения. Отслежено приемы появления интерьеров в художественном мире произведения; установлено их типы и функции.

Ключевые слова: *интерьер, внутреннее пространство, герой, «чужой», инонациональный, культура.*

THE INTERIORS OF ANOTHER NATIONS OF THE MEDIEVAL PERIOD IN THE UKRAINIAN NOVELISTS' ARTISTIC SPACE

Olena Mizinkina, Candidate of Philology, associate professor

Odesa I. I. Mechnikov National University, Ukraine

The object of analysis in this article is the Ukrainian historical novels («The Poison for the Princess» and «Gold Stirrup» by R. Ivanchenko, «Yevpraksiia» by P. Zahrebelnyi, «The Conqueror of Europe» by I. Korsak, «A candle burns» by V. Malyk). They represent the far, mystic, before unexplored epoch of the Middle Ages. It is offered to discern the interior or such as one of the aspect which presents the historical period brightly enough. Between the interiors it gives special attention to the artistic reflection of the interior decoration descriptions of the building of another nations, which became the subject of research.

The settled purpose is to analyze the foreign, «alien» interiors in the artistic world of the Ukrainian novels. It estimated the solution of such tasks as –to abstract the variety of interiors; to regulate them showing the typology; to explore the image functions of these inner building spaces. During the process of research it was called the names of specialist in literature who learn the problem of interior mainly in two aspects: as a setting and place of characters' living or as a learning of ways and methods of its representation in the specific writer in the context of ideologic and artistic searches and personal touch of style. Also, it was established the methods of the interior installing into the literary text. It mainly happens by virtue of characters' exploring, or the novelists' comments.

During the analysis of the art representing interiors of another nations it was used the culture-historical method. It allowed to confirm a great measure of reliability/reality in the representation of the inner spaces of buildings.

In conclusion it was emphasised the manysidedness, cultural multidirectionality of the interiors, which you can see in the novels. The typology of interiors has been given, in which they are distinguished by characters' social situation, intended purpose, dynamics of the displayed things, completeness of the text, narration method, belonging to the ethnoculture.

Analysis of the interiors let to allocate such artistic functions in novels as cultural, chronotopic, characterizing, psychological and the function of catching exposition.

Due to the dissociation of the question of «own» – «alien» – «another» character the ways of the further study of the interior problem were outlined, which channel into the problematic of imagology.

***Key words:** the interior, novel, inner space, character, «alien», of another nation, culture.*

REFERENCES

1. Biriukova, D. V. (2016), «Intratextual descriptions of interior in English literary discourse (a study of prose works of XIX–XX centuries)», Thesis abstract for Cand. Sc. (Germanic Languages), 10.02.04, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv [in Ukrainian].

2. Budnyi, V. and Ilnytskyi, M. (2008), *Porivnialne literaturoznavstvo: high school textbook*, Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», Kyiv [in Ukrainian].
3. Horskyi, V. S. (1994), *The Saints of Kyiv Rus*, Abrys, Kyiv [in Ukrainian].
4. Dovgoplova, O. A. (2007), *Drugoe, Chuzhoe, Ottorgaemoe kak elementy sotsialnogo prostranstva*, SPD Fridman, Odessa [in Ukrainian].
5. Zahrebelnyi, P. A. (1975), *Yevpraksiia: novel*, Radianskyi pysmennyk, Kyiv [in Ukrainian].
6. Ivanchenko, R. P. (1984), *Gold Stirrup: novel*, Radianskyi pysmennyk, Kyiv [in Ukrainian].
7. Ivanchenko, R. P. (1995), *The Poison for the Princess: novel*, Spalakh LTD, Kyiv [in Ukrainian].
8. Korsak, I. (2011), *The Conqueror of Europe: novel*, Yaroslaviv Val, Kyiv [in Ukrainian].
9. Study of literature encyclopaedia / Editor-in-chief Yu. I. Kovaliv (2007), (Vol. 1–2), Vol. 1. VTs «Akademiia», Kyiv [in Ukrainian].
10. Malyk, V. (1992), *A candle burns: novel*, Ukrainskyi pysmennyk, Kyiv [in Ukrainian].
11. Mishchuk, H. A. (2011), «Architectural planning of jews sites», *The XXth century Ethnonational dimension and the problem of the Holocaust*, Vyd-vo «Tkuma» Dni-propetrovsk, pp.291–295 [in Ukrainian].
12. Trusov, Yu. V. (2010), «To an artistic image problem in design of an interior», *Bulletin of the Adygeya State University, a series of: Literature and Art Criticism*. 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-probleme-hudozhestvenno-go-obraza-v-dizayne-interiera>.
13. Bruschini, E. (2004), *Masterpieces of the Vatican*, Scala Group SPA, Scala: Florence [in Italia].

Стаття надійшла до редакції 18 березня 2019 р.